

Sp. zn. 5353/2018/VOP/JM
Č. j. KVOP-17138/2019
Datum 18. dubna 2019

Vážený pan
JUDr. Jan Kněžínek, Ph.D.
ministr
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 424/16
128 10 Praha 2

Vážený pane ministře,

obracím se na Vás ve věci šetření podnětu pana A. (bytem xxx), který si stěžoval na nemožnost navštěvovat svého přítele (odsouzeného) pana B., nar. yyy, ve Věznici Mírov. Vězeňská služba České republiky, generální ředitelství, šetřila v dané věci stížnost stěžovatele a tuto stížnost vyhodnotila jako nedůvodnou.

V dané věci jsem v závěrečném stanovisku ze dne 13. 12. 2018 navrhla Věznici Mírov opatření k nápravě, aby v případě, kdy pan B. požádá o povolení telefonického kontaktu a návštěvu se stěžovatelem, takovému požadavku bez dalšího vyhověla. Ředitel Věznice Mírov přislíbil dne 8. 1. 2019, že pokud jmenovaný požádá o povolení telefonického kontaktu se stěžovatelem, bude takovému požadavku vyhověno. Žádosti o návštěvu však do konce března 2019 nevyhověl. Z tohoto důvodu využívám svého oprávnění dle § 20 odst. 2 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv,¹ dle kterého jsou-li opatření k nápravě, podle mého názoru, nedostatečná, mohu vyzoomět nadřízený úřad (v tomto případě ministerstvo). V dané věci Vás žádám o vyjádření ve lhůtě 30 dnů od doručení tohoto dopisu.

Skutkové okolnosti

Stěžovatel označil pana B. jako svého životního přítele a poukázal na to, že s panem B. spolu vykonávali po dobu 12 let trest odnětí svobody (od roku 2006 do 2018 ve Věznici Mírov);² stěžovatel byl propuštěn z výkonu trestu dne 21. 5. 2018;³ současně stěžovatel tvrdí, že s panem B. bude po jeho propuštění z výkonu trestu odnětí svobody bydlet ve stejném bytě. Uvedené písemně potvrdila sestra stěžovatele paní C. – pan B. bude bydlet po propuštění s jejím bratrem na adrese xxx. K tomu doložila připravenou smlouvu o nájmu, kde figuruje jako pronajímatel (vlastník bytu), a v této smlouvě je uvedeno, že byt má právo užívat vyjma pana B. taktéž stěžovatel. Současně doložila i kopii nájemní smlouvy ze dne 21. 5. 2018 k uvedenému bytu mezi ní jako pronajímatelem a stěžovatelem jako nájemcem.

1 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Dle stanoviska ke stížnosti ze dne 28. 6. 2018 a údajů ve vězeňském informačním systému byl stěžovatel s panem B. ubytován po určitou dobu na stejných celách (např. v termínech od 6. 4. 2012 do 31. 1. 2013, od 14. 3. 2013 do 21. 5. 2018), stěžovatel dle údajů ve vězeňském informačním systému byl umístěn mimo Věznici Mírov v termínech od 10. 8. 2006 do 17. 8. 2006 (Vazební věznice Ostrava) a od 31. 1. 2013 do 14. 3. 2013 (Věznice Heřmanice).

3 Doloženo potvrzením o propuštění z výkonu trestu odnětí svobody Věznice Mírov ze dne 21. 5. 2018.

Sestře stěžovatele byla návštěva pana B. ve dvou případech povolena.⁴ Stěžovatel píše panu B. dle svého sdělení prakticky denně; doložil rovněž 13 podacích lístků za období od 21. 5. 2018 do 14. 9. 2018 od zásilek o hmotnosti od 0,013 do 5,470 kg – dopisy (4krát), časopisy (4krát), spodní prádlo (4krát), nárokový balíček (1krát).⁵

Ředitel Věznice Mírov plk. Ing. Mgr. Vladimír Lang uvedl ve svém vyjádření ze dne 14. 11. 2018 následující skutečnosti. Stěžovatel byl ve výkonu trestu odnětí svobody za závažnou trestnou činnost. Za trestný čin vraždy spáchaný na osobě blízké byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 13 let. Trest odnětí svobody mu byl uložen opakovaně (5krát), a proto nelze dle ředitele věznice považovat osobu stěžovatele za osobu, která by mohla mít pozitivní výchovný vliv na osobu ve výkonu trestu odnětí svobody.

Skutečnost, že spolu byli stěžovatel a pan B. ubytováni na stejné cele, nelze dle ředitele věznice brát na roveň např. soužití dvou osob (druh a družka), neboť nebylo založeno na principu dobrovolnosti. Jak stěžovatel, tak pan B. byli spolu po určitou dobu ubytováni na stejné cele za účelem výkonu trestu odnětí svobody za spáchané trestné činy. Ze stejného důvodu tak nelze proto ani objektivně zhodnotit míru tvrzeného přátelského vztahu mezi stěžovatelem a panem B. Jiný závažný důvod, jako je např. potřeba vyřešit určitou osobní či majetkovou záležitost, nebyl ze strany stěžovatele ani pana B. prokázán. Ředitel Věznice Mírov dále uvedl, že v souladu s platnou právní úpravou, po vyhodnocení k věci shromážděného podkladového materiálu, je v jeho kompetenci, zda rozhodne o povolení, či nepovolení návštěvy osoby jiné než blízké, s tím, že se s mým názorem neztotožňuje. Ve vyjádření ze dne 2. 4. 2019 uvedl ředitel Věznice Mírov, že nezměnil své stanovisko v dané věci a dále mi sdělil, že pan B. bude po vykonání trestu odnětí svobody eskortován dne 3. 7. 2019 k výkonu ústavního sexuologického ochranného léčení do nemocnice.

Obdobným způsobem jako ředitel Věznice Mírov argumentoval ve svém vyjádření ze dne 14. 11. 2018 i generální ředitel Vězeňské služby České republiky genmjr. PhDr. Petr Dohnal, který dále uvedl, že pan B. žádal o povolení návštěvy stěžovatele ve dvou případech, kdy stěžovatele označoval jako přítele či rodinného přítele. Ani v jedné z žádostí neuvedl, v čem spatřuje pozitivní vliv případné návštěvy stěžovatele ve směru vlastní nápravy.

Právní hodnocení

Odsouzený má právo přijímat v čase určeném ředitelem věznice návštěvy blízkých osob na dobu 3 hodin během jednoho kalendářního měsíce.⁶ V zájmu nápravy odsouzeného nebo z jiného závažného důvodu lze odsouzenému povolit návštěvu jiných než blízkých osob; ředitelé věznic mohou ve zvlášť odůvodněných případech povolit návštěvu mezi odsouzenými, kteří jsou blízkými osobami.⁷ Vězňům musí být dovoleno komunikovat

4 Uvedená informace je uvedena ve vyřízení stížnosti ze dne 9. 8. 2018 podané paní C., kterou řešila taktéž Vězeňská služba České republiky, generální ředitelství, pod čj. bbb, taktéž uvedené vyplývá i ze stanoviska ke stížnosti ze dne 28. 6. 2018, dále i z další dokumentace věznice (žádosti o návštěvy ze dnů 8. 8. 2012 a 29. 7. 2018, přehled vstupů sestry stěžovatele do věznice).

5 Ve vězeňském informačním systému je uvedeno, že stěžovatel zaslal panu B. za období od 22. 5. 2018 (den následující po propuštění z výkonu trestu) do 19. 6. 2018 pět doporučených zásilek.

6 Ustanovení § 19 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

7 Viz § 19 odst. 4 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

co možná nejčastěji, písemně, telefonicky nebo jinými formami komunikace s jejich rodinami, jinými osobami a zástupci externích organizací, a přijímat návštěvy těchto osob.⁸

Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní; má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.⁹ Ústavní soud k pojmu osoba blízká uvedl, že osobou blízkou mohou být i přátelé, neboť přátelství může představovat stejně pevné, anebo dokonce i silnější pouto, než je tomu u rodinných vztahů, a to podle rčení, že nikdo si nevybírání vlastní rodinu, nýbrž právě své přátele.¹⁰

Domnívám se, že v daném případě existuje mezi stěžovatelem a panem B. dostatečná sociální vazba, aby tyto dvě osoby mohly být považovány za osoby blízké (společný výkon trestu odnětí svobody po několik let, potvrzené plánované bydlení ve stejném bytovém domě, častá korespondence, včetně materiální podpory, umožnění telefonování a návštěv sestry stěžovatele). Pokud je sestra stěžovatele již považována za osobu blízkou k panu B., z jakého důvodu tak není posuzován stěžovatel, který s panem B. v uplynulých letech strávil daleko více času? Není zřejmé, a Vězeňská služba to po dobu mého šetření uspokojivě neosvětlila, jaké skutečné a racionální důvody brání návštěvám pana B. stěžovatelem, jaké negativní důsledky pro odsouzeného nebo pro výkon trestu by jeho návštěvy mohly přinést. Mám za to, že stěžovatel a pan B. řediteli Věznice Mírov dostatečně prokázali, že mezi nimi je skutečný přátelský vztah takové intenzity, že by újmu jednoho z nich druhý důvodně pociťoval jako újmu vlastní, a tedy jsou si navzájem osobami blízkými.

Pokud nejsou negativní poznatky o tom, že by požadovaná návštěva mohla ohrozit odsouzené (např. účel či průběh výkonu trestu odnětí svobody, resocializaci odsouzených) či jiný zájem (např. bezpečnost ve věznici), mělo by být požadavkům odsouzeným vyhověno. Případná obava z návštěvy odsouzeného musí mít nějaký reálný základ.

Nemohu souhlasit s argumentací, že osoba propuštěná z výkonu trestu odnětí svobody nemůže mít nikdy pozitivní vliv na osobu, která je aktuálně ve výkonu trestu odnětí svobody. Tím, že ředitel Věznice Mírov i generální ředitel Vězeňské služby České republiky uvedené konstatovali, vyjádřili tím přesvědčení o tom, že věznice za dobu výkonu trestu stěžovatele (13 let) neudělala nic či velmi málo v tom, aby došlo k jeho nápravě, neboť podle nich má stěžovatel údajně na pana B. negativní vliv. Rovněž argumentace o tom, že soužití obou (jak stěžovatele, tak pana B.) nebylo založeno na dobrovolnosti, má jen malou vypovídací hodnotu. Jsem přesvědčena o tom, že i v situaci, kdy je člověk na velmi dlouhou dobu uvržen do určité společnosti či komunity, kterou si sám nevybral, může v takovém soužití vzniknout velmi silné citové pouto (např. v pracovním kolektivu může mezi kolegy vzniknout silné přátelství či trvalý vztah, obdobná situace je i např. v sousedských vztazích, kde mohou vzniknout mezi dvěma lidmi velké antipatie i velké sympatie). Navíc zde se jedná o dlouhodobý výkon trestu odnětí svobody, kterým odsouzení ztrácejí své sociální vazby se širším okolím, ale logicky navazují vztahy nové. Jinými slovy, vězeňská služba nemůže

8 Článek 24.1 Evropských vězeňských pravidel [Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům].

9 Viz § 22 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

10 Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2018, sp. zn. II. ÚS 955/18; dostupný na <http://nalus.usoud.cz>.

vyloučit, že by mezi odsouzenými mohlo vznikat silné přátelské pouto, a jsem přesvědčena, že v mnoha případech se tak skutečně děje.

Stěžovatele bych neoznačila ve vztahu k panu B. za „jinou osobu než blízkou“, o jejíž návštěvě může rozhodovat ředitel věznice, a takové rozhodnutí je zcela v jeho kompetenci, ale naopak přímo za osobu blízkou, jejíž návštěvu má odsouzený právo přijmout.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)